

Лифарь А.О.

студентка,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РОЛЬ ОМБУДСМЕНА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЗАХИСТІ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Інтеграційні процеси, що мають місце у світі і у Європі, розширення повноважень сучасних держав, поява в них нових функцій зумовили зміни в характері і масштабах діяльності посадових осіб, все це призводить до необхідності посилення охорони прав громадян в таких сферах, де одного лише контролю за законністю недостатньо. Міжнародна громадськість через свої політико-правові інститути приділяє все більше уваги правам людини і інститут омбудсмена цьому сприяє.

Інститут Омбудсмена Європейського Союзу було започатковано відповідно до положень Маастрихтського договору, проте з того часу він зазнав значних змін і на сьогодні є одним із найефективніших органів в сфері захисту прав громадян Європейського Союзу. Омбудсмен Європейського Союзу є незалежним і безстороннім органом, який розглядає питання відповідальності адміністрації ЄС, і тільки Європейський Суд Справедливості як орган судової влади не підпадає під його юрисдикцію [1].

Договір про заснування Європейського Союзу зазначає, що право на звернення до Омбудсмена належить кожному громадянину ЄС, і є тим правом, яке вони можуть використовувати без перешкод. Омбудсмен має бути повністю незалежним при виконанні покладених на нього обов'язків. Він не повинен отримувати будь-яких інструкцій від будь-якого уряду, інституції, органу, установи чи організації. Розслідування Омбудсмена стосуються таких категорій справ: запити про надання інформації та доступу до документів (прозорість), інституційні та політичні питання, оскарження дій комісії, як гаранту договорів, присвоєння нагород і грантів у конкурсах [2].

Омбудсмен відповідає на звернення громадян ЄС, бізнесменів й організацій, допомагаючи їм розкрити та боротись із випадками неналежного урядування, коли інституції, органи, установи й організації ЄС порушують законодавчі норми, виявляють неповагу до принципів доброякісної адміністрації, або порушують права людини. Можна навести такі приклади: несправедливе ставлення, дискримінація, зловживання владою, відсутність або відмова в наданні інформації [2].

Роль Омбудсмена є додатковою щодо ролі суду. Розслідування, які він здійснює, прагнуть досягнути результату, виграшного для обох сторін. Омбудсмен може розпочати розслідування не тільки за наявності скарги, а й за власної ініціативи, якщо бачить у цьому необхідність.

У деяких випадках для вирішення проблеми Омбудсмену необхідно просто звернутися до інституції й повідомити про свою поінформованість щодо проблеми. Якщо справа не вирішується задовільно на цьому, то він намагається досягти, якщо є така можливість, мирової угоди. Якщо цього не вдається зробити, то Омбудсмен надає рекомендацію стосовно вирішення справи. Якщо інституція не приймає рекомендацію, то він може звернутись до

Європейського Парламенту зі спеціальним звітом і висловити свою позицію щодо шляхів вирішення проблеми [3].

Деякі з висновків Омбудсмена містять критицизм і пропозиції щодо вдосконалення роботи інституцій ЄС. Критичні зауваження засновуються на виявлених недоліках в управлінні, та визначають те правило чи принцип, які були порушені. Існування таких критичних висновків, як форми публічного осуду діяльності інституції, підвищують довіру населення в незалежність та неупередженість Омбудсмена [2].

З 2013 року Омбудсменом Європейського союзу є Емілі О'Рейлі, в своїй промові вона зазначала «Народ Європи тепер вимагає не тільки гарно виписаних слів у договорах і хартіях, а і їх щоденного втілення в життя інституціями у своїх діях та політиці. У мене є лише одна мета – допомогти інституціям Союзу діяти в якнайкращих традиціях, утілити в життя ті цілі, які вони самі для себе встановили і які були для них встановлені у Договорі про заснування Союзу» [4].

Більше того, щороку Омбудсмен публікує дослідження, де зазначає, якою мірою інституції ЄС, щодо яких були зроблені зауваження, виправили становище та врахували їх у своїй діяльності.

Так у останньому звіті Омбудсмена за 2015 рік зазначаються наступні дані. За 2015 рік на розгляд Омбудсмена надійшло 707 скарг, по яким було належним чином проведено розслідування та постановлення рішення. Статистика розгляду справ, надана в щорічному звіті, дає наступні висновки. Найбільше скарг надійшло на такі категорії справ: 1) запити про надання інформації та доступу до документів (прозорість) – 22,4%, 2) інституційні та політичні питання – 21,7%, 3) змагальні і виборчі процедури – 15,5% [2]. Хоча акти Омбудсмена мають рекомендаційний характер, проте, загальний рівень виконання цих рекомендацій досить високий і за 2015 рік становив 90% [3].

Таким чином, в системі реалій сучасного міжнародного правопорядку важливого значення набуває практична реалізація гарантованих численними договорами та конвенціями прав і свобод. Головне призначення Омбудсмена Європейського Союзу, як гаранта забезпечення прав громадян, відповідно до Договору про заснування ЄС, полягає в захисті порушених прав та свобод громадян ЄС. Завдяки таким демократичним рисам як незалежність, доступність для громадян, неформальний підхід у вирішенні проблем захисту прав людини і громадянина цей інститут отримав широке визнання серед громадян ЄС та отримав статус одного з найефективніших способів захисту.

Список використаних джерел:

1. Statute [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ombudsman.europa.eu/>
2. Антонюк Л. Омбудсмен: вітчизняний досвід і практика Європейського Союзу / Л. Антонюк // Юридичний вісник. – 2015. – № 2. – С. 190-201.
3. Annual Report 2015: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ombudsman.europa.eu/en/activities/annualreports.faces>
4. Speech of new European Ombudsman, Emily O'Reilly. – Luxembourg, September 30th 2013.